

Национализам и мондијализам

УДК:323.1:327.3

Проф. др *Станко Нишић*, пуковник у пензији

Националној, односно државној организацији друштва теже сви народи на одређеном степену културног и политичког развоја. Тај ниво друштвене свести први су достигли европски народи још у средњем веку, док код неких родовских и племенских народа процес подржављења још није ни започет. Показало се да је државно, односно национално организовање народа још увек најбоља форма њиховог опстанка и заштите од поробљавања и окупације спољних освајача и поробљивача.

Поред етничких држава, у свету су познати и примери стварања националних држава од разних интересних група које су се, због сеоба из различитих разлога, нашле на заједничком простору.

Пример за то су САД, чији национални састав чине досељеници и потомци народа из целог света.

Национални интереси етничких националних држава усклађују се на међународном плану, док се комерцијални национални интереси, путем сталне експанзије постављају изнад интереса других држава.

Да би се то остварило потребно је да се друге нације и народи мондијализују, тј. да се атомизовани делови националних држава остатка света директно уврсте у светско друштво као грађани света којим руководе америчка нација и светска елита.

Поред разматрања основних поставки савременог проблема национализма и мондијализма, у чланку је дат осврт и на питања везана за следеће појмове: народ, нација, патриотизам, глобализам итд., уз разматрање прогресивне глобализације света у завршном делу чланка.

Увод

У последњој деценији 20. века изразито је убрзан процес трансформације националних држава у глобално „светско друштво“. Упоређо, глобална светска сила (преостала суперсила) остварује глобалну доминацију у свету. Под изговором стварања мултиетничког и

мултикултуралног друштва разарају се, првенствено мултиетничке националне државе источне хемисфере планете, што указује на то да лидер западне цивилизације жели да наметне целом свету западну (проамеричка) културу и демократију (власт). Без разбијања „великих“ националних држава незападне културе, односно кохезије великих народа, не би се могла остварити мондијалистичка стратегија о стварању „грађана света“. Они ће, као појединци или мале етничке заједнице (неспособне за самоорганизовање и одбрану), морати да буду кооперативни, послушни чланови „светског друштва“, које ће, наравно, уређивати преостала супердржава према својим националним интересима и циљевима.

Стратегија успешног владања „светским друштвом“ заснива се на логици јаке владајуће националне државе, на једној страни, и конгломерата патуљастих анационалних заједница и појединаца, на другој страни, које чини експлоатисана „светска периферија“. Очито, „нови светски поредак“ није само правна дискриминација него и повратак на сталешко уређење света. На основу започете праксе преостале суперсиле, јасно је да мондијалисти искључиво за себе задржавају право на изградњу јаких националних држава.¹ При томе, уз експанзију сопствене нације изван своје територије, укидају границе других националних држава и чине их „проходним“, „транспарентним“, „кооперативним“, „прилагодљивим“, „променљивим“, „транзиционим“, „регионализованим“ и, на крају – непостојећим државама.

За питања савременог национализма и мондијализма везани су и проблеми учешћа „глобалне силе“ у решавању међународних конфликата после победе Западне алијансе у „хладном рату“. Реч је о поновној прерасподели утицајних сфера с позиција силе и дезавуисању ОУН у решавању међународних спорова и криза. Наиме, преостала светска сила шири своју империјалну моћ уз тенденцију да се први пут наметне као влада на светском нивоу. Пројекције такве светске владе одговара оперативно организовање по принципу стварања светског центра, који би чинила елита западних држава, и светске периферије, коју би сачињавао остатак света.

¹ Питање националног идентитета још није историјска категорија. О томе сведоче полемике и у савременој Немачкој, где је председник државе (социјалдемократа) Јоханес Ран, желећи да прецизира своју позицију, у полемици о патриотизму и национализму, изјавио да је као патриота радостан што је Немац, али не жели да буде и немачки националиста, објаснивши како схвата те појмове: „... патриота је неко ко воли своју отаџбину, а националиста онај који игнорише и мрзи отаџбине других“ („Политика“, 23. март 2001, стр. 5). Дакле, у тој контроверзи уочава се непознавање суштине појмова: патриотизам, национализам, шовинизам и нацизам чак и међу државницима.

Појам *народ* је „старији“ од појма *нација* јер су се људи окупљали у родовске заједнице, племена и народе пре настанка било каквих државних организација.² Основни разлог за њихово груписање била је

² Народ је дефинисан као „глобална друштвена скупина која се јавља у раздобљу престајања родовско-племенског друштва у ширу територијалну заједницу карактеризирану етничким, језичким и културним сродством њених припадника и свијешћу о цјеловитости властите заједнице и њеној посебности у односу према другим таквим заједницама“ (*Опћа енциклопедија*, Загреб, 1979, стр. 645). Према социо-антрополошком одређењу, „народ“ је степен у развоју етничких група од племена до нације. У правно-политичком смислу, народ је етничка друштвена структура која је носилац суверенитета државне заједнице на свом исконском територијалном станишту. Историјски, народ претходи нацији као посве изграђеној и организованој политичкој заједници – држави.

Као категорија државне суверености народ се јавља тек у грађанском друштву, док су у ранијим етапама развоја друштва носиоци суверености и субјекти у градњи државе биле владајуће класе и суверени (краљеви или цареви), који су „свом народу даривали устав државе“. Отуда такве државе и нису биле народне, јер народи у њима нису били субјекти ни суверени власти.

Народ се од нације разликује по недостатку политичке свести или идеје о неопходности економске интеграције и политичко-територијалне цјеловитости и државног суверенитета у стварању националне државе. Многе племенске заједнице нису још ни прошле кроз фазу асимилације и хомогенизације у погледу језика, обичаја и других одлика народа за шта је потребно веће временско раздобље. Отуда нека племена настоје да се по крајем поступку прогласе народом, па и нацијом, са правом на самосталну државу, јер су у великом закашњењу у цивилизацији.

У марксистичком тумачењу појма нације даје се предност чврстости нације етничког порекла на следећи начин: „Најјачи су извори за модерне народне заједнице – етничке заједнице. Међутим, гдје потоње не постоје, њих донекле могу обликовати политичке или државне заједнице. Истина сваки неуспјех политичке или државне интеграције овдје изазива и расцјепе и сукобе на разини националне заједнице, што није случај тамо гдје се поклапају етнос и нација“ (*исто*).

У тумачењима појма „нације“, уочљива су прилагођавања властитим националним приликама. На пример, Стаљин је сматрао да су за нацију битна четири елемента: заједнички језик, територија, економска цјеловитост и заједничка култура, а Каутски је сматрао да су за нацију најважнији језик и територија. Према Лењину: „Нација је народна заједница која је уједно и друштвено, економски и политички засебна глобална група и зато јој припадају сва права која омогућују остварење њезине самосталности и њезина пуног развоја“ (*исто*). Из тога је извео програм удруживања совјетских република у заједничку федеративну државу – СССР. Па том узору стварана је и СФРЈ.

Нација је у Кардељевој интерпретацији „социјално-економска и културно-политичка народна заједница настала на основи друштвене појеле рада у епохи капитализма... Нација се разликује од народа високим ступњем економске, културне и институционалне повезаности државе, као њеног најчешћег организационо-политичког облика, спонтаном етничком кохезијом њених припадника... Битан елеменат изградње нације јесте преобразба народа из пукe етничке цјелине у такву глобалну друштвену групу, која на вишој разини уједињује његове политичке, економске и културне интересе“ (*исто*).

одбрана, па је државно организовање народа највише на лествици одбрамбеног организовања. Вероватно је то разлог што се у последње време прво приступило разарању националних држава (али туђих), а потом и великих народа, јер су и они препрека за мондијалистичку хетерогенизацију етничких заједница као ослонаца националних држава. Циљ је, дакле, да се и народи разбију на саставне елементе (племена, родбинске заједнице, породична стабла и најситније ћелије друштва – породице) и, потом, повежу с „грађанима света“, којима ће управљати „мудра светска централна породица“, састављена од најбогатијих „светских мудраца“.

Сваки народ, на основу познатих дефиниција, има значајне заједничке одлике, али и оне по којима се народи међусобно разликују: језик, религију и културне традиције, док су најважнији елементи за нацију: иста територија, иста власт и политичко-правни систем. Дакле, народ карактерише јединствен духовни идентитет, што значи да припадност истом народу не значи и његову територијалну интегритетност. За нацију, напротив, најзначајније су географске димензије организације и заједнички политичко-правни систем свих етничких и других група које живе на истом државном простору и могу потпуно да се разликују по религији, језику и културним традицијама. На пример, Срби припадају истом народу без обзира на то где живе: у Србији, Црној Гори, Босни и Херцеговини, Хрватској, Македонији или у далеком свету. Истовремено, нација се, према европском схватању, изједначава с државом. Према том критеријуму, у суштини, постоји само америчка нација, али не и амерички народ, јер је реч о конгломерату делова народа са више континената и припадника различитих култура и цивилизација. Ипак, у америчком уставу се говори о америчком народу јер у САД ниједна етничка група нема апсолутну доминацију, па је народ назван по имену државе, а не обрнуто, као у европским земљама.

Због неразумевања, често се националној држави супротставља грађанска држава. Међутим, реч је о томе да је свака национална држава уједно и грађанска држава ако је у њој загарантована владавина права. Наиме, припадници једног или више народа и националних мањина у једној држави истовремено су и грађани те државе. Чак се подразумева да је и „етнички чиста“ национална држава (у садашње време готово незамисливо) грађанска држава (ако није у питању сталешка или племенска псеудодржава), тј. заједница правно једнаких људи.

Погрешно је инсистирање да се нека држава дефинише као држава једног народа чак и ако је доминантан. Тиме се не доприноси па-

Англосаксонски и афро-азијски научници нацију дефинишу као државу, или земљу која је уједињена једном влашћу: појам нација изједначава се са државом. У другој групи дефиниција више се наглашавају социолошке и етничке компоненте нације.

триотизму већинског народа али се умногоме деградирају мањинске групе којима је та држава такође отаџбина. Јер, међу припадницима мањине може да буде већих патриота (родољуба) него што су то неки припадници већинског народа. Према томе, и „српски националиста“, као родољуб, може да буде сваки грађанин Србије без обзира на то којој етничкој групи припада. Наиме, бити „националиста“ не значи мрзети друге нације или народе, него волети своју националну отаџбину до спремности за самопожртвовање у њеној одбрани. Такође, природна је љубав према свом народу у којој нема шовинизма према другим народима. Грешке су се догађале када је тзв. национални патриотизам изједначаван с нацизмом, тј. када је сопствени народ издигнут изнад других народа, који су унапред означавани као непријатељи које треба мрзети и уништавати. Погубно се завршавао и идеолошки квазипатриотизам, као у случају прокламованог југословенског социјалистичког патриотизма: када је нестало социјализма, нестало је и државе, која се распала, уместо по етничким, по социјалистичким границама. Тако се догодило да су сви југословенски народи страдали у „отаџбинском“ грађанском рату, али је српски народ у Хрватској остао и без отаџбине и нашао се у избеглиштву.³

Чврстина националне државе зависи од дефинисаних и консензусом усвојених националних интереса и циљева државе. У југословенском случају нису били прихваћени јединствени национални интереси иако се радило о сродним народима (чак су названи „троимени народ“ у време Краљевине Југославије). Али, није помогла ни краљева харизма ни социјалистички ауторитет јер су интереси народа који су чинили југословенску нацију од почетка били различити и непомирљиви, и такви су остали све време док је постојала заједничка држава. Очито, и прва и друга Југославија биле су изнуђене због политичких околности и народима су их наметнуле владајуће елите. На крају, земља се и растурила кривицом владајуће олигархије а на штету народа. Ни СР Југославија није створена на основу народног референдума, већ договором владајућих партија, што није гаранција за њену дуговечност иако је реч о истом већинском народу у обе саставне републике. Наиме, у таквим случајевима народ мора да се пита јер је он истински носилац суверенитета, а не привремене владајуће странке. Такав је случај са свим националним државама у којима су народи носиоци суверености и конститутивности. У националним државама које нису конституисане на етничком принципу, попут САД, носиоци суверенитета

³ Хелсиншком повељом из 1952. године српски народ у Хрватској проглашен је конститутивним народом те републике (као признање за заслуге у борби против фашизма због којих је и Хрватска уврштена међу победнице у Другом светском рату), али му је Туђманов сабор 1990. године укинуо такву уставну позицију. То је омогућило масовни злочин према народу Републике Српске Крајине и узроковало његов библијски егзодус и поновљени геноцид над Србима у Хрватској.

нису народносне групе које чине „амерички народ“, већ америчке националне интересе пројектује владајућа олигархија по диктату анационалних и мултинационалних корпорација чијим се капиталом одржава суверенитет представничке власти у Сједињеним Државама. Отуда владајући естаблишмент у САД пропагира америчке националне интересе, односно амерички национални патриотизам, јер од његове чврстине „код куће“ зависи успешност америчког експанзионизма на спољном плану. Због тога је владајућа елита у САД смислила национализам за себе и мондијализам за остатак света, што значи да само САД имају право на чврсту националну државу, која једино као таква може да претендује на владање остатком света – света распуштених, разбијених националних држава, па и народа.

Омекшавање национализма у другим, нарочито незападним земљама бившег тзв. трећег и другог света срачунато је на лакшу експанзију америчког национализма, који отворено иступа с америчким националним интересима и циљевима у свим регионима света. Мотиви за извоз америчког национализма познати су свету као борба за људска права и против међународног тероризма, који поново прети с Истока (као и комунизам у току „хладног рата“). Међутим, пажљивија анализа показује да су то простори уносни за ширење америчких националних интереса, што подразумева и ширење америчке власти (економска и војна), која ће спречити „ширење нових опасности“ на цео свет. У стварности, реч је о просторима богатим енергетским сировинама. Наиме, показује се да где год постоје залихе тих сировина нису пожељне јакe националне државе, те их треба разбити и уситнити до нивоа банаана – државица, неспособних за одбрану националне безбедности и било какве суверености. На основу тог критеријума до сада су већ разрушене јакe незападне европске националне државе, као што су СССР, СФРЈ и Чехословачка, али је потребно даље уситњавање Руске Федерације и СР Југославије јер још нису довољно безбедносно ослабљене. Због тога су произведене неуралгичне тачке, као што су Космет, Чеченија, Сингђанг (у Кини) и друге, помоћу којих се, у савезу с носиоцима исламског фундаментализма, разбија и дехомогенизује не само европски него и руски, кинески, индијски и цео азијски простор, односно јакe државне заједнице на том простору. У том погледу и Ирак и Иран су одавно на мети САД, а Израел је стални реметилачки чинилац у региону Блиског истока и тачка раздора међу богатим арапским светом.

Сједињене Америчке Државе су свој национални суверенитет одавно прошириле на Западну Европу на основу лидерства у евроатлантској војно-политичкој алијанси, која већ наступа уместо мировних снага УН на европском простору, одакле жели да се прошири на континентални део азијског простора. Ни ОЕБС, као аутохтона организација европске безбедности, не може да се ослободи чланства и

подеће улоге САД у тој организацији. Дакле, САД не иступају као пример мултикултурне наднационалне државе, како желе да се представе, него као чврста национална држава која свој национализам (своју економију, културу, право и језик) намеће остатку света.

Цивилизацију у новом веку обележила је смена извоза национализма, односно националног империјализма, почев од Рима, преко Отоманске империје, Наполеона, Аустроугарске, фашистичких сила Немачке, Италије и Јапана, до савремене „мирне“ експанзије САД након победе у „хладном рату“. Већину елемената који карактеришу националну сувереност САД већ су „извезле“ у свет. Реч је о економској и политичкој власти, језику и контроли територија. На основу својих појних ефектива у Европи и улоге протектора у БиХ, на Косову и Метохији, у Албанији и Македонији, те контроле ОЕБС-а у целини, уз командну улогу у НАТО-у, САД наступају и као суверена европска држава. Будући да поседују војне базе широм планете (а и у космосу), умногоме се осећају као домаћин и на латиноамеричком, афричком, азијском и аустралијском континенту.

Преко бројних невојних компанија које контролишу производњу и транспорт нафте из региона Блиског и Средњег истока и других региона САД управљају трговином стратешких сировина. На тај начин, уз монопол у светским финансијским институцијама, шире своју економску власт на цео свет. Зависно од своје доминације, САД потиру економски суверенитет других земаља, које су принуђене, милом или силом, да се укључе у светске институције које контролише Америка.

Ширењем економске и војне власти изван свог географског простора (захваљујући развијености националне државе постигнуте углавном експанзијом америчког војноиндустријског комплекса), САД поступно стичу контролу и над територијама других земаља и региона, па не би изненадило да отпочну и формално да откупљују поједине територије богате сировинама, попут Аљаске, коју су својевремено купили од царске Русије за шаку долара. Управо на то је срачуната и брза приватизација свих непокретности у земљама у транзицији, укључујући и земљу, тако да, након преласка у својину домаће олигархије, може бити доступна страним купцима. Најбољи пример за то је извоз руског националног богатства у иностранство на основу изнуђене либерализације куповине некретнина и националног блага. (И Словенија је већ озаконила могућност продаје земље странцима и за то добила „шаргарепу“ у облику олакшица у процесу транзиције, укључујући и укидање визног режима у односима са САД!).

У Западној Европи САД имају потпуну сувереност у области безбедности, изузев делом у Француској, која се опире потпуној америчкој доминацији у НАТО-у и другим институцијама европске безбедности. Будући да и Русија подржава концепт европске самосталности у области безбедности, која је ипак тесно повезана с економском само-

сталношћу, могућ је својеврсни „хладни рат“ између европских и руских присталица таквог концепта, с једне, и САД, са друге стране. У току је велики подухват везан за поновну прераспodelу сфера доминације и безбедносне контроле на евроазијском континенту, око чега су вођена, поред осталог, и два светска рата.

Стратегија мондијализма

Насупрот национализму код куће, САД нашироко пропaгирају мондијализам за остатак света. На други начин није ни могућа потпуна економска, политичка и културна глобализација света у којој ће светска елита имати глобалну доминацију. Према Бжежинском, „глобализам полази од човека као грађанина планете земље, тј. као члана јединствене светске заједнице“.⁴ Очито, америчка влада настоји да сви људи света буду чланови јединствене светске заједнице – „глобалног светског села“, али да владу те заједнице чини „светска влада“, састављена од представника најбогатијих земаља света, односно њихових мултинационалних корпорација. Истовремено, покровитељ такве светске владе треба да буду САД, које имају ауторитативну војну силу и лидерство у Северноатлантском пакту. У тако замишљеној светској заједници остале земље требало би да се потчињавају диктату самоизабране светске владе и да њихови држављани буду лојални грађани „светског друштва“. У међувремену, та виртуелна „светска влада“ ради на разбијању тврдокорних националних држава чије владе нису довољно кооперативне и вазалне.

Проблем је у томе што савремена светска елита чини затворени међународни клуб са сопственом корпоративном етиком, супротном грађанској етици, која обавезује на служење својој земљи, свом народу и држави.⁵ Такође, политиканство глобализма нема ништа заједничко с истинском политичком демократијом, у којој се подразумева да функције власти обављају они које је народ изабрао у процесу слободног изражавања своје воље. Наиме, претпоставља се да прави центри глобалне моћи и њихове одлуке не подлежу контроли домаћих бирача и да одражавају стратегију међународних економских и политичких трустова. Нажалост, националне политичке и економске елите земаља „светске периферије“ све мање ослушкују глас својих бирача и све се више везују за решења која, независно од народа, доноси та нова „интернационала“. На тај начин „демократија“ глобализма

⁴ Смиља Аврамов, *Трилатерална комисија, светска влада или светска тиранија?* „Вестерник“, 1998, стр. 64.

⁵ О томе врсни руски политиколошки аналитичар Панарин каже: „У епохи глобализма бити елитом значи имати чланство у некој тајној интернационали, која не изражава интересе сопствене нације“ (А. С. Панарин, *Искушења глобализације*, Руски национални фонд, Москва, 2000, стр. 6).

подсећа на епоху феудалне, кастинске демократије с недодирљивим („царским“) центрима моћи. Као и у феудализму, у економији глобализма одваја се финансијски капитал од производне економије. Банке господаре над предузећима а међународни шпекуланти над нацијама, које на тај начин губе економски суверенитет. Тако се у садашње време отуђује национално богатство преко светских финансијских институција, попут Међународног монетарног фонда, Светске банке за развој итд., стављањем под хипотеке, чиме државе чланице тих институција губе економски и, тиме, сваки други суверенитет. Стога је главни циљ глобалиста да прво учине економски зависним преостале националне државе у свету, што омогућава глобалну пљачку националних богатстава тих земаља. Суштина је, дакле, у томе што глобалисти, који се декларативно залажу за плуралистички свет, не желе партнерство с носиоцима националних суверенитета, него желе да буду господари који народима светске периферије диктирају своју вољу.

Мондијалисти сматрају да су националне државе превазиђен облик међународних односа и да цео свет треба да се уреди као тржиште грађана – појединаца. Због тога су сувишне поделе међу народима и границе између држава, а на удару су и постојеће религије, које деле народе на верској основи. Зато се залажу за универзалну, мондијалну религију, односно за апсолутну покорност појединаца главном гуруу, тј. власнику њихових душа и њихових имања. То је разлог за настанак разних секти, које су усмерене на разбијање традиционалних религија и обичаја на основу којих се народи држе на окупу. Тим путем људски род сигурно корача у хаотично стање, у којем би требало да господаре богати. Њима је у интересу да у свету постоје само изоловани појединци, немоћни и неспособни да се организују против владара света. Анационални људи и апартиди лако се утапају у друге идеологије, па и секте, тако да ће целокупна хришћанска цивилизација (која је највише изложена процесу мондијализације) постати неотпорна не само на денационализацију него и на постојанију исламску идеологију.⁶ Тиме САД, које највише помажу ширење ислама у Европи да би је национално ослабиле, несвесно руше и своју цивилизацију, јер ће на дуже стазе изгубити рат против ислама.

Идеологија савременог мондијализма, под видом глобализације светске економије, подразумева нову глобалну поделу народа на елиту („златна милијарда“) и бескорисну већину, на „царски“ центар и бесправну периферију. Суштина савременог глобализма је у томе да глобални ресурси служе егоистичким интересима мањине, чија похлепа, очито, не трпи одлагање брзе експлоатације туђих богатстава.

⁶ „Муслимани су, у односу на амерички културни империјализам, много мање рањиви него Европљани. Ислам их штити од менталне американизације, као што перје штити патку од ледене воде“ (Александар дел Вал, *Исламизам и Сједињене Државе – алијанса против Европе*, „Службени лист СРЈ“, Београд, 1998, стр. 264).

Светска елита дели свет на оне који су способни за успостављање поретка према њеним критеријумима и на оне који то нису у стању, па треба да постану протекторати. Западни свет је препустио САД Демократску контролу над недемократском већином планете и све државе с националним суверенитетом које оспоравају такву америчку мисију морају да буду до краја ослабљене.

Идеја глобализације с америчким покровитељством понегде се доводи у везу с подгрејаном маштом богатих америчких Јевреја о завршетку дуге јеврејске одисеје везане за њихов живот међу другим народима и неминовном натурализацијом. Стога они желе стварање универзалног грађанског света (без локалних ограничења). Међутим, та идеја, сматрају неки аутори, може скупље да кошта јеврејски народ од холокауста у Другом светском рату. О томе Панарин, између осталог, каже: „Авантуристичко одређење на потпуну и коначну победу САД над целим светом, угрожава таквом катаклизмом, каква се још није догодила у целој јеврејској историји“.⁷ На основу ревности американизованих Јевреја у служби америчког глобализма може се закључити да их Америка злоупотребљава ради остваривања својих глобалних интереса. То је разлог, поред осталог, што иступа и као борац против антисемитизма, али углавном тамо где има супротстављања остваривању америчких националних интереса. У вези с тим је и опредељење да се, ради бржег успостављања глобалног светског поретка, на „некооперативне“ државе примене економске и војне санкције. У таквом међународном поретку не може да се испоштује ни принцип међузависности а камоли независност. До изражаја ће доћи владавина мањине над већином и однос зависности уместо солидарности. Истовремено, визија уравнотеженог света може да се оствари само на основу уважавања културних специфичности сваког народа. То је претпоставка за стварање вишеполарног света у којем постоји равноправна међуцивилизацијска и међународна сарадња, односно интересна мултицивилизацијска глобализација као алтернатива савременом западном паразитском глобализму. Наиме, ако се не уважи принцип равноправности свих субјеката у међународним односима „нови светски поредак“ се не може градити у функцији прогресивне глобализације и изградње „светског друштва“: неправоност чланица ће изазивати раздор и сукобе, односно својеврсни глобални грађански рат.⁸

⁷ А. С. Панарин, *исто*, стр. 98.

⁸ Говорећи о америчкој хедонистичкој субкултури, коју је промовисао трговачки англо-саксонски капитализам и према којој имају одбојности само бели англо-саксонски протестанти и пуританска елита, Александар дел Вал указује да је та култура „комерцијализована на планетарном нивоу“ и додаје: „Можемо да приметимо да комерцијализована афро-америчка култура вређа изворну афричку културу, исто као и европску (...) пошто цивилизацију у опадању карактерише првенствено задовољавање материјалних жеља на рачун оних везаних за уздицање духа и душе, афро-америчка комерцијална култура (...) је успела врло брзо да

Подстицај за развој концепта савремене глобализације (популарно назване американизација) света била је управо комерцијална структура америчке нације, чији је основни услов развоја непрекидна експанзија капитала на нове просторе изван властитих граница. Јер, сваки застој у ширењу капитала на нова тржишта у свету значио би почетак застоја (рецесија) на унутрашњем плану, а тиме и дестабилизације друштва експанзионистичких држава. Стога је и ширење Запада на Исток, с НАТО-ом као претходником, питање националне стабилности првенствено САД, што оне и не крију у отвореној промоцији својих националних интереса у свим регионима света. Проблем је што се тако прозирна комерцијална глобализација намеће као мултикултурализам етничким националним државама које имају дубоке корене, првенствено у Европи. У тим земљама је и највећи отпор америчкој стратегији комерцијалне глобализације. Од тог супротстављања, које је све изгледније и у великим азијским националним државама, зависи судбина света у трећем миленијуму. Наиме, или ће превагнути процеси недемократске, дехуманизоване комерцијалне глобализације (у том смеру иде, иако је по идеологији супротна америчкој, и исламска глобализација) или ће победити концепт кооперације националних култура у уравнотеженом вишеполарном поретку националних држава у светској заједници.

О процесу глобализације владика Иринеј Буловић, на Сабору „Дијаспора 2000“, рекао је следеће: „Глобализација није само свеукупна повезаност света него је праћена лукавом перверзијом духовне, субкултурне уравниловке и то на основу најнижих, не чак ни просечних, културних достигнућа. Процес наметања квазикултуре први пут у историји није утемељен на некој духовној вредности него на квазивредностима материјализма“. Очито је да садашња глобализација, поред ширења пожељних технолошких и научних достигнућа западне цивилизације у неким сферама, наноси човечанству и „колатералну штету“, која може да буде већа од рекламираног „прогреса“ глобализма. Она се огледа првенствено у брисању културних достигнућа незападних цивилизација и нивелисању преосталих култура према америчкој субкултури, која нема ослонаца у прошлости. Вероватно стога њени представници не подносе историју и културну традицију других народа и пропагирају „окретање будућности“ коју пројектује америчка „култура“. (Америци не смета рушење историјских споменика културе старих народа Европе и Азије јер се, на тај начин, ти народи одвајају од своје историје и културе и брже прихватају производе субкултуре америчког глобализма.) О каквој култури је реч може се закључити и на основу чињенице да су САД на првом месту у свету по богатству, а тек су 39. по образовању. Такође, свету не може бити

се укорени већ после 1918. год., а поготово после Другог светског рата“ (исто, стр. 263).

узор нација са милионима бескућника, криминалним подземљем, које може да уцењује и државну администрацију, неконтролисаноом дрогом и другим „реликтима културе“. Та псеудокултура је заснована на непрекидној „журци“ и егзалтацији чула помоћу афричког ритма као хипнотичког средства. Таква комерцијализована афро-америчка култура је искварена мешавина две културне традиције, што је увредљиво и за афричку и за европску културу. Међутим, та култура се веома лако укоренеује и у Европи после завршетка Другог светског рата, када је широко „закорачила“ на њено тло: преко Маршаловог плана успели су да извезу у Европу управо такву материјалистичку културу (стопа продора америчких филмова и плоча у Европу односи 80 одсто, а узвратна – једва 10 одсто). Након распада СССР-а исто се понавља и у источноевропским и балканским земљама.

У сфери одбрамбене стратегије Европе ваљало би да се озбиљније схвате ти нови облици угрожавања њене безбедности јер су подмукли, дифузни, психолошки, економски и све више ендегени, а савремена „цивилна“ средства помоћу којих се американизује свет више угрожавају народе него Северноатлантски пакт. Дакле, Европу неће моћи да заштити Еврокорпус, јер нова, декадентна субкултура делује изнутра. Како констатује А. дел Вал, пропаганда америчке квазикултуре није безазлена, иако има адолесцентне одлике јер је њен енергетски набој изузетно повољан за ширење материјалног сладострашћа, на основу чега медијско-индустријски комплекс *Mc World* шири своје нове производе. Да Европа има разлога за забринутост указује и намера да се преуреди према концепту глобалног светског поретка за који се залажу Сједињене Америчке Државе. Тај новокомпоновани светски поредак, који, како тврде мондијалисти, цивилизацијски надраста свет националних држава, управо значи повратак на сталешко друштво. Наиме, према постојећем концепту, ново „светско друштво“ има изглед концентричних прстенова у чијем центру је светска елита (господари света), а остале земље би имале стандард зависно од растојања од „центра“, тако да би оне на периферији регионалних центара биле слуге повлашћене елите. Тако у мондијалистичкој пројекцији изгледа и Европа, што је већ потврђено на састанку земаља чланица Европске уније у Ници, децембра 2000. године. На том скупу је озваничена стратегија Европе „*различитих брзина*“, тако да најављено проширење ЕУ, са садашњих 15 на 27 чланица, за новопримљене чланице неће значити улазак у главну европску кућу, већ приступ у њену „дворишну зграду“, а оне које намеравају касније да се прикључе ЕУ вероватно ће остати само двориште.

Европски центар око којег ће се распоређивати концентрични прстенови европских земаља несумњиво се налази у Немачкој и земљама у њеном суседству. На основу тога није тешко закључити где се налазе балканске земље, као крајња периферија, у односу на ту

„авангардну“ групу европских земаља. Стога се намеће питање води ли таква сталешка подела у свету ка стварању нових великих империја (америчка, западноевропска, турско-исламска итд.), у којима (и међу којима), неминовно, због неравноправног положаја народа појединих земаља, мора доћи до сукоба који ће угрожавати колективну безбедност у тим империјама и у свету у целини. Историја ратова против свих империја сведочи о супротстављању потлачених народа не само због материјалног осиромашења него, пре свега, ради ослобађања „притиснутог духа“, тј. о отпору наметању туђе културе.

Глобализацијом света на основу материјалне сфере не може се обезбедити стабилност друштва уколико се занемари социјална и духовна сфера живота, заснована на културним специфичностима народа. Управо захваљујући тим духовним посебностима народи и нације су се одржали кроз историју упркос свим покушајима поробљавања и асимилације, па ће тако бити и с отпором савременом комерцијалном глобализму. Према томе, глобално уређење света могуће је само уколико се обезбеди равноправност нација, односно држава, у културном доприносу животу „глобалног светског села“. То претпоставља укидање колонијализма у духовној сфери и равноправност свих нација у глобалној производњи материјалних и културних вредности. Тек тада се може говорити о примени принципа партнерства у међународној сарадњи на свим пољима. Према томе, најпречи и најважнији задатак у вези с прогресивном глобализацијом света јесте остварење такве равнотеже у свету. То би био залог колективне безбедности и стабилности, али и међународне и међуцивилизацијске сарадње у глобализацији света.

*

* *

Космополитска субкултура шири се у Европи и свету, између осталог, и подстицањем ширења ислама, јер он „успева“ најбоље у срединама у којима се губе аутохтона култура и национална кохезија. Запањујуће је да Европа није никада анализирала субверзивни карактер америчке субкултуре и исламског прозелитизма с одбрамбеног и геостратегијског становишта, односно са становишта колективне безбедности националних европских држава. Западна Европа се, изгледа, још осећа дужником Америке због тога што јој је помогла да се ослободи Хитлеровог јарма (не схватајући да је Америка управо профитирала у том, као и у свим другим ратовима на европском тлу), а потом и опасности од СССР-а, тако да не увиђа опасност од америчких културних „вредности“, због којих прогресивно губи идентитет.

Европа још има могућности да се у 21. веку истински заузме за хармонизацију односа међу националним државама, поготову ако се тај процес прошири на целокупан евроазијски простор. Колективну безбедност у таквом поретку (држава – нација) може ефикасно самостално да одржава Организација за европску безбедност и сарадњу. У

случају таквих међународних и међудржавних односа у Европи и свету постала би сувишна свака покровитељска, ваневропска, војно-политичка организација попут Северноатлантског пакта.

Сједињене Државе такође могу да преокрену своју спољну политику тако да рационалније искористе економску и технолошку супериорност у свету и, попут скандинавских земаља, преусмере своје богатство на обезбеђење благостања и социјалне равноправности својих грађана. Осим тога, у могућности су да пружи значајнију помоћ за бржи развој земаља „трећег света“, које су вековима експлоатисале западне државе, и да глобализацијом економске помоћи, уместо силе, смање разлике у развоју тих земаља и убрзају процес превазилажења главних узрока криза и сукобљавања међу државама и народима, готову у неразвијеним регионима света. На тај начин би, уместо на основу страхопоштовања, САД постигле много већи престиж у свету (уместо оружја, извозиле би храну и технологију за цивилне потребе).

Усредсређивањем енергије на хуманизацију и социјализацију живота својих грађана смањила би се потреба за обманивањем своје јавности о карактеру спољних проблема, који, наводно условљавају ангажовање америчке војне силе у свету. Тако би се најлакше оправдало и постепено повлачење америчке војне силе из Европе и других региона. Од Бушове администрације свет, стога, очекује да ће већу пажњу посветити сређивању унутрашњих прилика и „враћању САД у националне географске границе“, чиме једино и може да допринесе процесу успостављања равноправне сарадње у свету.

Време је, дакле, да се САД врате међу равноправне државе света (где су и биле пре одлуке америчког савеза за иностране односе, из 1913. године, да започну светску експанзију, чиме су прекршиле завет Џорџа Вашингтона да равноправно тргују са свим земаљама света, али да се не мешају у њихове унутрашње односе силом). Тиме ће показати да могу, без агресивне експанзије, да сређују своје унутрашње стање, и тако смање потребу за ремећењем мира и стабилности у другим земаљама и регионима света, што изискује огромна буџетска средства САД под изговором очувања „националних интереса“.

Америка мора да прихвати чињеницу да и друге земље света имају своје националне интересе и да је излаз у равноправној сарадњи са њима. Само тако се сви могу осећати као равноправни „грађани света“ (мондијалисти). Решење за мир у свету је, дакле, изградња поретка равноправних националних држава у мондијалном свету. Америка и Европа имају најбоље економске претпоставке да буду узор истинске хуманизације и демократизације света. Европа шароликих нација може да послужи као пример за уређивање других регионалних асоцијација у свету, а ОЕБС за организовање колективне безбедности народа и држава.

Литература:

1. Ц. Колман, *Хијерархија завере (комитет 300)*, „Хридина“, Београд, 1999.
2. Г. Ален, *Реците НЕ! новом светском поретку*, „Југославија публик“, Београд, 1992.
3. Група аутора, *Глобализација, нови светски поредак и Балкан*, „Просвета“, Ниш, 1999.
4. М. С. Милојевић, *Одломци историје Срба*, Удружена штампарија, Београд, 1872.
5. С. Нишић, *Велике силе и Балкан*, ВИЗ, Београд, 1999.
6. В. А. Тишков, *Пут мира на северном Кавказу*, РАНУ, Москва, 1999.